

בעד ליצי' אני מוכנה להתחתן

רחלי ולך היא לא משוררת של רוח,
רעש וצלצולים

קצרת הפירות מגישה את התפטרותה, שירים מאת רחלי ולך,
הוצאת ברמל, 2013, 38 עמודים

הסופר השכונתי החדש שלנו שופע במיוחד. במוצאי החג נכנסתי אליו כדי לעשות קניות לשבת ומטח אדיר של פירות העונה הטריים קידם את פניי: אפרסקים, דובדבנים, נקטרינות. אגסים, שסקים, ענבים ראשונים ואבטיחים חצויים שקקו על המדפים. הנה האביב המקדים את הקיץ במלוא תפארתו. בסופר ההומה עובדים ממגוון מקומות ולאומים. בשעה שאחד מהם קורא אל חברו בקולי: "תדאג לאפרסקים שבכניסה", אני חושב על התחבולה השיווקית שיש בוודאי בהצבתם של פירות העונה הטריים בכניסה לחנות. זה משדר חדש. זה משדר טריות. זה משדר בריאות. אחר כך תגיעו לבורסקים והמעדנים. בינתיים אני נוטל לידי קופסת פלסטיק קטנה של דובדבנים אדומים. על הקופסה כתוב כי אלו "דובדבני בראשית מפסגות גליל-גולן". אני משלם על הקופסה הקטנה, 250 גרם משקלה, וכשאני מגיע הביתה אני מניח אותה על שולחן הכתיבה שלי ומתבונן בדובדבנים מבעדה. הדובדבנים גדולים ונוצצים באור השמש. אז אני נוטל לידי את ספר השירים הראשון של רחלי ולך (ילידת 1978, תל אביב), "קצרת הפירות מגישה את התפטרותה", וקורא בשיר הנקרא "דובדבן הזהב": "אֲנַחְנוּ מְעַנְיָקִים לָךְ אֶת דְּבֻדְבָן הַזֶּהָב. / דְּבֻדְבָן הַזֶּהָב הוּא אֲדָם, / אֲדָם לְמַשְׁעִי. / הוּא אֲכִיל, אֲךָ לְעוֹלָם לֹא נִרְקַב. / וְאִין בּוֹ אוֹתוֹ יְסוֹד מִפְתָּה / שְׁגוֹרָם לְאָדָם לְהַשְׁמִיר אֶת הַדְּבַר הַנְּדִיר / שֶׁזֶה עֵתָה נִפְלַ לְיָדוֹ" (עמ' 8). עתה אני חושב בלבי כמה זמן יעבור עד שקופסת הדובדבנים הקטנה שקניתי תתרוקן מתכולתה ותאבד מוזהרה. ספרה של ולך, שראה אור לפני שלוש שנים, עבר בשקט רועם בכרייה זו המכונה עולם השירה שלנו, וזאת משום שוולך הצעירה היא לא משוררת של רוח, רעש וצלצולים. פרסמתי כמה שירים מתוך הספר שלה בדרך הפייסבוק שלי. היא התרגשה והודתה לי, ובוזה פחות או יותר נגמרה ההתייחסות לשירתה. אבל אני זכרתי את ספרה ולא חרונה נתקלתי בו שוב, וכמה שמחתי שזה קרה לי.

הספר כולל שירה מקורית ביותר. היא מתפרשת בסך הכל על פני 38 עמודים ו-29 שירים, אבל יש בה כמה וכמה מתנאי היסוד ללידתו של כל משורר אמת באשר הוא: מקוריות, חד פעמיות ויכולת ליצור הזרה של המציאות השגורה מתוך כוונה – מודעת או לא – לחשוף את הגרעין האמיתי של הווייתו. נחזור לרגע אל שם הספר, של מרבה ההפתעה אינו מהווה כלל ציטוט של שורת שיר מתוכו, אלא כמו ניצב מעל פני כל השירים כולם ונוסך עליהם את אמיתו. נחזור גם אל הסופר השכונתי, ונחשוב על כך שאנחנו נכנסים אליו וכולו ריק מפירות והמדפים הדקורטיביים שעליהם מונחים הפירות התרוקנו וניצבים לנגד עינינו במערומיהם. איזו מציאות עכורה זו יכולה להיות. אלא שמצד אחר זו יכולה להיות גם מציאות נפלאה עבור הטבע שממנו נלקחים הפירות ונמסרים אל בני האדם לאכילה. כך ייוותר הטבע במימוש, ואולי בני האדם יחזרו אליו ויחוו אותו בכראשיותו.

בשיר הנקרא "שיר שכתבתי באמריקה ולא קשור אלי בכלל" מדמה ולך מצב עניינים דומה שבבסיסו מתקיים עולם ללא אינטרנט. השיר מתאר בני זוג הנמצאים בחופשה, כנראה בצימר כלשהו באמריקה בלב יער פרא, וכך הוא מתחיל: "אֲנִי אוֹמֶרֶת לָךְ שֶׁזֶה מְקַדְ סִים, / אִיךָ שֶׁהֵם לֹא מְסַפְּקִים כָּאֵן אֵינְטֶרְנֵט. / אֲתָה נֶאֱנַחַת, / וְלוֹקַח סִיגָר מֵהַשְּׁלֶחָן. / כְּבָר כְּמָה שָׁנִים שֶׁאֲנַחְנוּ בְּאִים לְכָאן. / לוֹקַח לָךְ כְּמָה יָמִים לְהַשְׁתַּחֲרֵר / וְאֵן אֲתָה חוֹזֵר לְהִיטֵר" (עמ' 17). בהמשך השיר ממשיכה הדוברת לסקור את חייו של בן זוגה, עבודתו והתלות שלו בה, ולקראת סוף השיר היא חוזרת אל אותו דימוי של קצרת הפירות המתפטר בדרך אחרת: "אִין כָּאֵן אֵינְטֶרְנֵט, / וְזֶה מְשֹׂאֵר יוֹתֵר זְמַן לְתַנּוֹת אֶהְבִּים, / וְלִשְׁבֵּת עַל הַמְרַפֵּס בְּשַׁעַת בֵּין עַרְבִים. / אִין כָּאֵן אֵינְטֶרְנֵט, / אֵן אִי אֶפְשֶׁר לְדַעַת מֵה קוֹרָה, / אֶפְשֶׁר רַק לְלַכֵּת בַּיַּעַר, / לְרַמֵּס שְׁבִילִים בַּיַּעַר שֶׁמְקִיף אוֹתָנוּ" (עמ' 17-18).

בשיר קודם בספר באה לידי מימוש תכונה זו של הזרת המציאות המוכרת לכדי מציאות סימבולית, חופשייה יותר ומפתיעה שבה אוחז כלי הכתיבה של ולך בבואה לכתוב שיר. השיר נקרא "ליצי'", והוא אחד משירי הפירות היפים ביותר שקראתי ולכן ראוי לצטטו במלואו: "בְּעַד לִיצי' אֲנִי מוֹכְנָה לְהַתְחַתֵּן. / בְּעַד לִיצי' – בְּהַחֲלֵט. / יְהִיָה הַר שֶׁל לִיצי' בְּכַנִּיסָה לְגֵן. / יְהִיָה הַר שֶׁל לִיצי' בְּכַר הַמְשַׁקְאוֹת. / יְהִיָה הַרְרִי לִיצי' בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הַחֶפֶה. / עַל מִטַּת הַפְּלֹלוֹת יְהִיָה הַר שֶׁל לִיצי'. / אֲנַחְנוּ נֹסַע לִירַח דְּבִשׁ בְּמַטֵּעַ שֶׁל לִיצי'. כְּשִׁינְלֵד יְלֵד נֶקַח בִּיבִיסִיטֵר / כְּדִי שְׂאוּכַל לְהַתְרַכֵּז בְּאֲכִילַת הַלִּיצי'. / כְּשֶׁתִּשְׁאֵל אוֹתִי שְׂאֵלָה, עַל כֵּל נוֹשֵׂא שְׁבָעוֹלָם, / אֲמַלֵּא פִי לִיצי'" (עמ' 16). עכשיו נתאר לעצמנו שהשיר הזה מודפס באותיות קידוש לבנה מעל מדפי הפירות השורקים בסופר. מי יוכל לעצור את ההמולה שתתרחש שם ואת מכירות הליצי' ההמוניות שייזווצרו בעקבותיו? אבל בעולם השירה השמרני שלנו שיר כזה כמעט שלא נקרא, וזאת משום שציבור המתווכים שלנו הוא בדרך כלל מונחה אג'נדה פוליטית או קורא שמרן של שירה. כאן טמון החופש ודווקא כאן טמונה הפוליטיקה הגדולה ביותר.

הליצי' הזה, כמו הווניל של דליה רביקוביץ' למשל, טומן בחובו אפשרויות חדשות של התבוננות על המציאות, למשל לא רק דרך פריזמה של דעתנות גברית. טעות תהיה לקרוא שיר כזה, ואחרים של ולך, כשירי נהנתנות נוסח שירת הפנאי הבורגנית המגונה. השפע כאן הוא ברמה א־נורמלית כזו שהוא קורא למשהו אחר, כמו למשל להי בין שיש משהו באותה תרבות שפע שלעתיים מכסה על ריק קיומי ונואשות הווייתית.

בשיר קצר ומבריק אחר בספר עוסקת ולך שוב בהזרה ובהיפוך התפקידים בין מסגרות מלאכותיות שהאדם קובע לעצמו לבין הטבע החי. השיר נקרא "גן הון מתבונן במבקריו" ואלו מילותיו: "זו הפעם הראשונה / שאני רואה תופעה כזו / שני ילדים יושבים / עם הרגלים משתלשלות / ואוכלים ארטיקים" (עמ' 15). הפרסוניפיקציה של הגן מאפשרת לנו לשים לב אל תכונת השובבות של הילדים באופן אחר, פחות תרבותי ומהוגן אולי. בדיוק בשלב הזה אני פותח את קופסת הפלסטיק הקטנה של הדובדבנים שקניתי וטועם ממנה דובדבן אחד, וטעמו נפלא.